

Dr Grażyna Trzaskowska
(Archiwum Państwowe we Wrocławiu)

Nabytki Archiwum Państwowego we Wrocławiu z lat 2003-2007. Przegląd problematyki badawczej

Charakterystyczne dla ostatnich kilku lat zjawisko przejmowania w szybkim tempie materiałów archiwalnych do zasobu Archiwum Państwowego we Wrocławiu, cieszące zapewne wielu badaczy, nie sprzyja jednak dobrej znajomości źródeł, zwłaszcza zawartej w nich problematyki. Dokumenty te niewątpliwie mogą wzbogacić istniejący stan wiedzy. Dlatego niniejsze opracowanie, omawiające wybrane źródła archiwalne, należy uznać za zbiór wskazówek pomocnych w zawiłych badaniach archiwalnych.

W ciągu ostatnich pięciu lat (2003 - 2007) powojenny zasób archiwalny, zgromadzony w Oddziale III wrocławskiego Archiwum, powiększył się o ponad 67 tys. jednostek archiwalnych, co stanowi 770 mb. Z roku na rok liczba ta systematycznie wzrasta. W samym tylko 2007 r. przejęto 29,5 tys. j. a., tj. około 350 mb¹. Tendencja ta wynika m.in. z zachodzących współcześnie zmian własnościowych.

Materiały archiwalne aktotwórców, od których wcześniej nie przejmowano dokumentacji, rejestrowane są jako nowe zespoły archiwalne. Natomiast, gdy materiały danej jednostki organizacyjnej trafiły do zasobu AP we Wrocławiu już wcześniej, dołączane są do właściwych zespołów jako dopływy.

Informacje o zespołach archiwalnych gromadzone są w elektronicznej bazie danych SEZAM (spis zespołów archiwalnych), udostępnianej użytkownikom w pracowni naukowej AP we Wrocławiu oraz na stronie internetowej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w Warszawie². Natomiast szczegóły dotyczące zawartości przejętych archiwaliów przybliżają dostępne w Archiwum pomoce ewidencyjne omawianych zespołów – inwentarze archiwalne, bądź spisy zdawczo-odbiorcze. Mniej zaawansowani użytkownicy zasobu archiwalnego mogą skorzystać również z pomocy pracowników oddziału ewidencji, informacji i udostępniania materiałów archiwalnych tegoż Archiwum.

Inspiracją do podjęcia tematu były prowadzone obecnie prace nad przewodnikiem archiwalnym po zasobie powojennym AP we Wrocławiu. Przejęte w ostatnim czasie nabytki i

---

¹ Por.: Archiwum Państwowe we Wrocławiu [dalej: APWr.], Sprawozdania roczne Oddziału III Archiwum Państwowego we Wrocławiu za lata 2003 - 2007.

² Zob.: www.archiwa.gov.pl

bogactwo ich treści, skłoniło autorkę do przedstawienia tego zagadnienia. Materiały archiwalne stanowią bowiem doskonałą bazę źródłową do opracowania każdej dziedziny życia społeczno - gospodarczego na Dolnym Śląsku w latach 1945 - 2007. Zgłębienie tych kwestii bywa szczególnie trudne, nie tylko ze względu na istniejące luki źródłowe, ale również ze względu na nadmiar archiwaliów. Masowość powojennych akt powoduje, że informacje dotyczące wybranego tematu są przeważnie rozproszone w różnych zespołach archiwalnych. Dotarcie do nich wymaga specjalistycznej wiedzy i żmudnych poszukiwań archiwalnych. Wśród cennych nabytków znajdują się syntetyczne opracowania dotyczące ogólnego rozwoju Dolnego Śląska, w tym również dobrze już opracowanego okresu lat 40-tych.

W pracy skupiono się na kilku zagadnieniach, o których informują źródła archiwalne, m.in. problemach gospodarczych, sprawach wojskowych i ochrony granic państwowych, ochronie zdrowia, sprawach kościelnych oraz kwestiach szkolnictwa i kultury.

Nasilająca się w ostatnich latach tendencja do lepszego poznania przeszłości własnego regionu, stwarza duże zapotrzebowanie na opracowania monograficzne, zwłaszcza wśród przedstawicieli lokalnych władz. Zainteresowania te skupiają się na historii miast, gmin, powiatów, okręgów przemysłowych, bądź instytucji takich, jak stowarzyszenia, szkoły, przedsiębiorstwa przemysłowe itp. Przy badaniach tego rodzaju z pewnością warto sięgnąć po akta dotyczące spraw ogólnie - administracyjnych. W ostatnim okresie dużą ich grupę przejęto z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu. Dołączono je do kilku zespołów archiwalnych, głównie Urzędu Wojewódzkiego Wrocławskiego 1945-1950 i Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu 1950 - 1973. Akta te w znaczny sposób uzupełniają istniejącą lukę źródłową. Są tu zarządzenia Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Administracyjny Dolnego Śląska z 1946 r. (1 j. a), zarządzenia wojewody wrocławskiego z lat 1946 - 1950 (5 j. a.) oraz protokoły z konferencji naczelników wydziałów UWW z lat 1947 - 1948 (2 j. a.)³. Ponadto do zespołu PWRN we Wrocławiu dołączono duży zbiór uchwał (80 j. a.), zarządzeń PWRN (9 j. a.) i protokołów z posiedzeń tegoż Prezydium (8 j. a.).

Kolejnym interesującym nabytkiem dołączonym do zespołu Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu jest dwutomowa kronika Dolnego Śląska, obejmująca lata 1945 - 1975⁴. Opracowana została przez dwóch byłych pracowników tegoż Urzędu na podstawie szerokiej bazy źródłowej, m.in. normatywy Urzędu Wojewódzkiego oraz akta Wojewódzkiej i

³ APWr., Urząd Wojewódzki Wrocławski 1945-1950 [dalej: UWW], I Wydział Ogólny, sygn. 2/1-8.

⁴ APWr., Urząd Wojewódzki we Wrocławiu [1958-1972]1973-1975, sygn.15/1-2.

Miejskiej Rady Narodowej we Wrocławiu. Każdy rok udokumentowany jest różnorodnymi faktami. Obszerna problematyka dotyczy takich spraw, jak: budownictwo, handel, odbudowa, administracja, oświata, plany gospodarcze, przemysł, rolnictwo, rady narodowe, sprawy społeczne, uroczystości, wybory, władze centralne, zatrudnienie, zdrowie, konferencje oraz narady. Kronika posiada też indeks rzeczowy, sporządzony odrębnie dla każdego roku, ułatwiający odszukanie informacji w ramach wymienionych wyżej działów.

Wiele możliwości badawczych kryją akta odnoszące się do regionalnego planowania przestrzennego na Dolnym Śląsku z lat 1948 - 1973. Interesujące są zwłaszcza dwie teczki Regionalnej Dyrekcji Planowania Przestrzennego UWW⁵. Jedna z nich zawiera wstępną koncepcję planu zagospodarowania Dolnego Śląska z 1948 r., druga zaś referaty dotyczące problemów zagospodarowania Odry w latach 40. XX w. oraz uwagi na temat stanu rzeki w okresie przedwojennym. Bez wątplenia źródłem zasługującym na zainteresowanie badaczy regionalistów, są akta Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego PWRN we Wrocławiu z lat 1951- 1973 (166 j. a., w tym 11 map)⁶. Przynoszą one wiele danych na temat Dolnego Śląska - warunków naturalnych, ogólnego rozwoju gospodarczego, zaludnienia, gospodarki wodnej, transportu (w tym lotnictwa sanitarnego), zagospodarowania turystycznego regionów górskich itp. Na przykład jednostka zatytułowana „Charakterystyka województwa wrocławskiego. Opracowanie graficzne” z 1954 r. przedstawia w formie graficznej warunki naturalne i stan gospodarki regionu, tj. ukształtowanie terenu, rozmieszczenie surowców mineralnych, rodzaj i rozmieszczenie gleb, gęstość zaludnienia, strukturę zatrudnienia ludności, rozmieszczenie przemysłu, usług, uzdrowisk, miast, osiedli, szkół i wiele innych⁷.

Uwagę zwracają akta związane z rozwojem Legnicko – Głogowskiego Okręgu Miedziowego, Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego -Okręg Wałbrzyski i Zagłębia Turoszowskiego. Są to m.in. wspólne opracowania rządów PRL, NRD i ČSSR w sprawie perspektyw gospodarczych tych rejonów przemysłowych, ponadto protokoły z konferencji rządowych. Natomiast zainteresowani historią lotnictwa na Dolnym Śląsku znajdą w aktach KPG wykaz lądowisk na terenie woj. wrocławskiego, informację o usługach lotniczych i lotnictwie sanitarnym w latach 60.⁸ Zagadnienia te poszerza nowo przejęta dwutomowa monografia Zespołu Lotnictwa Sanitarnego, opracowana z okazji jego dwudziestolecia,

---

⁵ APWr., UWW, Wydział XVIII Regionalna Dyrekcja Planowania Przestrzennego 1948, sygn. 1/1-2.

⁶ APWr., Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu 1950-1973 [dalej: PWRN], Wojewódzka Komisja Planowania Gospodarczego, sygn. 1/1-166.

⁷ Ibidem, sygn. 1/1.

⁸ Ibidem, sygn. 1/18.

dołączona obecnie do akt Wydziału Zdrowia i Opieki Społecznej PWRN we Wrocławiu⁹. Dalsze materiały, w tym informacje i analizy odnoszące się do rozwoju Makroregionu Południowo - Zachodniego Polski po 1975 r., zgromadzono w aktach Komisji Planowania przy Radzie Ministrów Zespół Planowania Regionalnego z siedzibą we Wrocławiu. Dokumenty te są źródłem wiedzy na temat dolnośląskich okręgów gospodarczych: Turoszowskiego, Wałbrzyskiego, Legnicko - Głogowskiego, obszaru jeleniogórskiego, aglomeracji wrocławskiej, dorzecza Odry w latach 1975 - 1989 itp.¹⁰

Omówioną wyżej problematykę wzbogacają niewątpliwie przejęte ostatnio materiały kartograficzne z lat 60. i 70. dołączone do Wydziału Budownictwa, Urbanistyki i Architektury PWRN we Wrocławiu. Są to m.in. mapy sytuacyjno – wysokościowe w skali 1:50 tys. różnych miejscowości dolnośląskich z lat 1949 – 1950, przekazane do PWRN we Wrocławiu przez Sztab Generalny Wojska Polskiego oraz plany zagospodarowania przestrzennego, rysy historyczne, wnioski konserwatorskie oraz opinie fizjograficzne miast i wsi, studium rozmieszczenia zabytków w powiatach, szczegółowe mapy geologiczne Sudetów, mapy administracyjne powiatów itp.¹¹

Przechodząc z kolei do omówienia problematyki gospodarczej należy zaznaczyć, że jest ona reprezentowana w bardzo licznych źródłach archiwalnych. W pierwszym rzędzie należy wymienić tu akta wytworzone przez przedsiębiorstwa przemysłowe. Archiwalia zgromadzone przez zakłady pracy są bogate i różnorodne. Obok akt organizacyjnych w zespołach tych występuje dokumentacja techniczna i kartograficzna oraz archiwalia nietypowe w postaci kronik z działalności przedsiębiorstw, wycinków prasowych, albumów fotograficznych, jubileuszowych monografii przedsiębiorstw, gazet zakładowych, folderów i druków okolicznościowych¹². Coraz częściej działalność instytucji dokumentowana jest też na taśmach filmowych, które następnie trafiają do zasobu AP we Wrocławiu¹³.

Ostatnio AP przejęło akta dużych i wiodących na Dolnym Śląsku przedsiębiorstw, jak: Zakłady Wytwórcze Maszyn Elektrycznych „Dolmel” we Wrocławiu 1946- 1992 (643 j. a.), Fabryka Maszyn Budowlanych „FADROMA” we Wrocławiu 1954 – 1999 (458 j. a.),

⁹ Ibidem, Wydział Zdrowia i Opieki Społecznej [dalej: Wydz. Zdr. i Op. Społ.], sygn. 5/29-30.

¹⁰ APWr., Komisja Planowania przy Radzie Ministrów Zespół Planowania Regionalnego z siedzibą we Wrocławiu 1975-1989, sygn. 1/1-76.

¹¹ APWr. PWRN, Wydział Budownictwa Urbanistyki i Architektury, sygn. 1/1-209, 2/1-166.

¹² APWr., Nadodrzańskie Zakłady Przemysłu Organicznego „Rokita” w Brzegu Dolnym 1947 - 2002 [dalej: „Rokita”], sygn. 312 - 324; Fabryka Maszyn Rolniczych „Archimedes” we Wrocławiu 1946 - 1982 [dalej: „Archimedes”], sygn. 1/190-199; Zakłady Wytwórcze Maszyn Elektrycznych „Dolmel” we Wrocławiu 1946-1992 [dalej: „Dolmel”], sygn. 2/439 - 459; Państwowa Fabryka Wagonów „Pafawag” we Wrocławiu 1945-1998, sygn. 2/521 – 579.

¹³ APWr., Centralny Ośrodek Badawczo - Projektowy Górnictwa Odkrywkowego Poltegor we Wrocławiu 1968 -1993, sygn.11/1-9; „Dolmel”, sygn. 2/458.

Fabryka Maszyn Rolniczych „Archimedes” we Wrocławiu 1946 - 1982 (699 j. a.), Zakłady Zmechanizowanego Sprzętu Domowego „Polar” we Wrocławiu 1952 - 1998 (905 j. a.), Państwowa Fabryka Wagonów „Pafawag” we Wrocławiu 1945 - 1998 (1070 j. a.), Browary Dolnośląskie „Piast” S.A. we Wrocławiu 1945 – 1994 (5627 j. a.), Nadodrzańskie Zakłady Przemysłu Organicznego „Rokita” w Brzegu Dolnym (10005 j. a.), Jelczańskie Zakłady Samochodowe w Jelczu – Laskowicach 1955 - 1989 (433 j. a) i inne. Należy podkreślić, że niektóre z wymienionych tu zakładów miały swój wkład nie tylko w rozwój gospodarczy regionu, ale swoją obecność zaznaczyły również poprzez realizację innych funkcji. Na przykład Nadodrzańskie Zakłady „Rokita” w Brzegu Dolnym spełniały ważną funkcję miastotwórczą, budując w Brzegu Dolnym na przykład dwa osiedla fabryczne Wawrzyń Nowy (1956), Wawrzyń II (1969-1978), stadion sportowy, ośrodek sportów wodnych i wspierając miejscową działalność kulturalną¹⁴.

Wśród archiwaliów przekazywanych przez przedsiębiorstwa przemysłowe coraz częściej pojawiają się także akta osobowe pracowników, zatrudnionych tam w latach 40. i 50. (w tym również dokumentacja pracowników niemieckich z lat 1945-1946). Jest to ta część dokumentacji osobowej, która po ekspertyzie archiwalnej, przeprowadzanej po pięćdziesięciu latach, trafia do zasobów archiwów państwowych. Przy czym przestrzegana jest zasada, że wieczystemu przechowywaniu podlegają akta pracowników instytucji szczególnie ważnych dla rozwoju społeczno – gospodarczego Dolnego Śląska. Najczęściej są to bardzo liczne zbiory archiwalne, które w zasadzie nie są brakowane. Akta te obrazują m.in. specyficzny „pionierski” okres naszego regionu. Dokumentacja ta kryje barwne życiorysy wielu osób, ich ankiety personalne oraz różnego rodzaju załączniki. Materiały te to nieocenione źródło informacji do badań nad problemami społeczno – ekonomicznymi Dolnego Śląska w powojennej Polsce¹⁵.

Zagadnienia gospodarcze można znaleźć również w przejętym w 2007 r. zespole akt Centrali Banku Zachodniego we Wrocławiu. Cenne materiały zgromadzono w Biurze Analiz i Prognoz tej jednostki. Zawierają analizy i prognozy makro i mikroekonomiczne, w tym: informacje o sytuacji społeczno - gospodarczej województwa wrocławskiego i innych regionów, analizy handlu zagranicznego Polski, wyniki badań regionalnych terenów przygranicznych, programy restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw Makroregionu Południowo - Zachodniego, sprawy integracji Polski z Unią Europejską, ponadto różne

¹⁴ APWr., „Rokita”, sygn. 662.

¹⁵ APWr., Browary Dolnośląskie „Piast” S. A. we Wrocławiu 1945-1954, 4951 j. a. akt osobowych; Państwowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział Wojewódzki we Wrocławiu 1945-1955, 1166 j. a. akt osobowych; Nadodrzańskie Zakłady „Rokita” w Brzegu Dolnym 1945-1956, 4985 j. a. akt osobowych.

opracowania problemowe np. dotyczące dochodów ludności oraz popytu konsumpcyjnego, kondycji ekonomicznej gospodarstw domowych według grup społeczno - ekonomicznych itp. Łącznie są to 42 j. a. z lat 1993 – 1999, stanowiące doskonały materiał badawczy służący do poznania historii gospodarczej Dolnego Śląska oraz południowo – zachodnich terenów Polski¹⁶.

Kolejna problematyka odzwierciedlona w najnowszych nabytkach AP we Wrocławiu, to sprawy wojskowe oraz kwestie regulacji i ochrony granic państwowych. Należy podkreślić, że temat ten pojawił się w aktach po raz pierwszy w tak szerokim zakresie. Wynika to stąd, że do Archiwum trafiają coraz częściej akta, które w przeszłości stanowiły zasób niejawni, a obecnie po zniesieniu klauzuli niejawności, materiały te zostały udostępnione na ogólnych zasadach. Omawiane zagadnienia zawarte są w dziesięciu jednostkach archiwalnych Urzędu Spraw Wewnętrznych PWRN we Wrocławiu z lat 1950-1961¹⁷. Zawierają one sprawy regulacji granicy polsko – czechosłowackiej w obrębie województwa wrocławskiego. Wśród tych archiwaliów są takie dokumenty, jak: protokoły dotyczące wymiany odcinków granicznych sporządzone w języku polskim i czeskim, opisy przebiegu granicy państwowej pomiędzy PRL a ČSSR w latach 50., ponadto mapy i szkice z wyznaczeniem linii granicznej oraz korespondencja w tych sprawach. Kwestie ochrony granic Polski zawarte są w sprawozdaniach z ochrony granic PRL z 1955 r.¹⁸

Dla Dolnego Śląska ważne zagadnienie stanowią sprawy związane z obronnością kraju. Wymienione problemy odnajdziemy również w aktach Urzędu Spraw Wewnętrznych Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu. Umożliwiają one odtworzenie lokalizacji obiektów wojskowych na Dolnym Śląsku, które podlegały Ministerstwu Obrony Narodowej oraz Wojskom Ochrony Pogranicza. Zawierają m.in. sprawy wywłaszczeń na cele wojskowe w latach 50. i 60. Odnajdziemy tam dokumenty związane z nabywaniem i wywłaszczaniem nieruchomości, w tym również pod budowę lotniska na Strachowicach we Wrocławiu. Zachowały się protokoły przekazania nieruchomości, orzeczenia o ograniczeniu praw własnościowych i o odszkodowaniach, kopie map katastralnych, zezwolenia na nabycie nieruchomości na potrzeby wojska, zaświadczenia lokalizacyjne, protokoły zdawczo - odbiorcze przejęcia nieruchomości, koszty i wyceny obiektów oraz korespondencja w tych sprawach¹⁹.

---

¹⁶ APWr., Bank Zachodni Centrala we Wrocławiu 1989 – 2001, sygn. 697-738.

¹⁷ APWr., PWRN, XVIII Wydział Spraw Wewnętrznych, sygn. 7/1-10.

¹⁸ Ibidem, sygn. 7/73.

¹⁹ Ibidem, sygn. 7/55-72.

W USW PWRN we Wrocławiu zgromadzono też akta Wojewódzkiego Komitetu Obrony. Dotyczą one spraw obronności Dolnego Śląska w latach 70. Są tu zarządzenia, uchwały, regulaminy, informacje i protokoły z posiedzeń WKO, oceny pracy jednostek MO, plany ćwiczeń jednostek samoobrony, dolnośląskie plany rozśrodkowania (różne miejscowości) oraz plan ochrony dóbr kultury, metryki obiektów fortyfikacyjnych (twierdze, schrony i szczeliny przeciwlotnicze) – 2 j. a²⁰. Wśród wymienionych archiwaliów znajdziemy szkice twierdzy kłodzkiej (wymiary, przydatności obiektu, właściciel gruntów itp.). Ponadto zainteresowani ciekawostkami Dolnego Śląska odnajdą w dokumentach USW PWRN we Wrocławiu opisy techniczne obiektów podziemnych, położonych w okolicach Walimia w Górach Sowich²¹. Ponadto jedna teczka zawiera ewidencję budowli ochronnych województwa wrocławskiego w latach 1970 - 1975. Została ona przejęta do zespołu akt Urzędu Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia we Wrocławiu²².

Tematyka wojskowa pojawiła się ostatnio również w aktach przedsiębiorstw przemysłowych. Dotyczy ona zagadnień związanych z przemysłem zbrojeniowym. We Wrocławiu jednym z zakładów pracującym w okresie PRL na potrzeby tego przemysłu była Fabryka Maszyn Rolniczych „Archimedes”, produkująca moździerze. Praca ta odbywała się w ramach wyodrębnionego wydziału, poza podstawową działalnością fabryki. W zachowanych aktach z lat 50. i 60. znajdują się plany i umowy dostaw uzbrojenia, protokoły komisji zakładowej w sprawie zabezpieczenia produkcji moździerzy i jej opisy, harmonogramy i sprawozdania GUS z wykonania zadań produkcyjnych, protokoły dotyczące przekazania dokumentacji technicznej moździerzy, sprawozdania z badań, karty wyrobów, notatki i korespondencja itp.²³

Duża grupa nowo przejętych źródeł dotyczy spraw ochrony zdrowia. W 2006 r. Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu przekazał 25 jednostek archiwalnych Wydziału Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego Wrocławskiego z lat 1948 – 1950. Zawierają one protokoły zdawczo-odbiorcze przejęcia przez gminy lub samorządowe związki terytorialne szpitali, które stanowiły własność fundacji i kongregacji kościelnych²⁴. Ponadto zachowało się 9 teczek protokołów zdawczo - odbiorczych przekazania szpitali i sanatoriów na rzecz różnych podmiotów w latach 1950 – 1972. Materiały te dołączono do Wydziału Zdrowia i

---

²⁰ Ibidem, sygn. 7/83-105.

²¹ Ibidem, sygn. 7/79.

²² Urząd Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia we Wrocławiu [1970]1975-1976 [dalej: Urz. Woj. Wrocł. i M. Wrocł.], sygn. 6/1.

²³ APWr., „Archimedes”, sygn. 2/249 – 310.

²⁴ APWr., UWW, Wydział Zdrowia, sygn. 3/1-25.

Opieki Społecznej PWRN we Wrocławiu²⁵. Pozostając przy aktach dotyczących działalności służby zdrowia należy wspomnieć o nowych nabytkach Specjalistycznego Szpitala im. Ludwika Rydygiera we Wrocławiu z lat 1941 - 1956. W okresie II wojny światowej szpital ten był prowadzony przez zgromadzenie ss. boromeuszek do czasu ich wyjazdu do Niemiec w maju 1946 r. Od września 1939 w placówce tej funkcjonował szpital wojskowy. Wspomniane nabytki to księgi przyjęć pacjentów oraz skorowidze pacjentów z lat 1941 - 1956. Ogółem przejęto 56 jednostek archiwalnych, w tym cztery z lat 1941 - 1946. Zawierają one dane o pacjentach niemieckiego lazaretu. Od maja 1946 r. ewidencja szpitalna była prowadzona przez administrację polską. W księgach zapisano następujące informacje: imię i nazwisko pacjenta, datę i miejsce urodzenia, wyznanie, zawód, datę przyjęcia do szpitala oraz datę wypisu ze szpitala, nazwę choroby, ewentualnie datę i godzinę zgonu, nazwę instytucji lub osoby pokrywającej koszty leczenia²⁶.

Pokażną grupę źródeł, zawierającą również nową tematykę, stanowią akta Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej miasta Wrocławia. W zespole tym zachowały się materiały z przebiegu epidemii ospy prawdziwej we Wrocławiu w 1963 r. Dotychczasowe źródła na ten temat były szczątkowe. Natomiast przejęte dokumenty umożliwiają odtworzenie ogólnego przebiegu akcji zwalczania ospy, ujawniają okoliczności podejmowanych decyzji w zakresie metod i środków służących do pokonania epidemii. Pokazują funkcjonowanie szpitali ospowych i izolatoriów - placówek specyficznych dla okresu zagrożenia epidemiologicznego. Są to zarządzenia, wytyczne, instrukcje dotyczące metod zwalczania ospy, w tym organizacji szczepień przeciwospowych i kwarantanny, regulaminy izolatoriów i szpitali ospowych – w Szczodrem w powiecie oleśnickim, na Psim Polu we Wrocławiu i Prząśniku w powiecie legnickim, protokoły z narad roboczych i konferencji kierownictwa akcji przeciwospowej, informacje i raporty dzienne z zachorowań na ospę, karty ewidencyjne pacjentów, sprawy dezynfekcji, korespondencja, notatki itp.²⁷

Stosunkowo mało nowo przejętych archiwaliów dotyczy spraw kościelnych. Kilka takich teczek z lat 1972 - 1983 wzbogaciło ostatnio zespół Urzędu Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia we Wrocławiu. Jedna jednostka archiwalna związana jest z wizytą papieską we Wrocławiu w 1983 r. Zawiera plany, protokoły z narad lokalnych władz oraz korespondencję. Inne akta gromadzą wykaz budownictwa sakralnego na Dolnym Śląsku (3 j. a.), wykaz kaplic i kapelanów zatrudnionych w służbie zdrowia (1 j. a.) oraz

²⁵ APWr, PWRN, Wydz. Zdr. i Op. Społ., sygn. 5/1-9.

²⁶ APWr., Specjalistyczny Szpital im. Ludwika Rydygiera we Wrocławiu [1941-1944]1945-1956, sygn. 1/1- 56.

²⁷ APWr., Wojewódzka Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna miasta Wrocławia 1959-1975, sygn. 45-72.

korrespondencję w sprawach Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu i w Bagnie (2 j. a.)²⁸.

Na zakończenie nieco uwagi należy poświęcić omówieniu źródeł archiwalnych z zakresu szkolnictwa i kultury. Pierwsze z nich najliczniej występują w aktach Kuratorium Okręgu Szkolnego PWRN we Wrocławiu z lat 1952 - 1973 oraz w aktach Kuratorium Okręgu Szkolnego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu z lat 1975 - 1981. Razem wymienione archiwalia liczą około 1800 j. a. Przedstawiają one różnorodne zagadnienia m.in.: informacje o sieci szkół na Dolnym Śląsku w latach 60. (w tym wykaz szkół we Wrocławiu i w województwie wrocławskim oraz sprawy likwidacji szkół), kwestie nauczania dzieci i młodzieży (analizy pracy szkół, sprawozdania i protokoły z wizytacji szkół podstawowych, liceów różnego typu, informacje o realizacji wytycznych Ministerstwa Oświaty i Wychowania w sprawie pracy szkół i placówek oświatowych w okresie stanu wojennego), informacje o wypoczynku dzieci i młodzieży itp. Kolejne zagadnienie odzwierciedlone w aktach szkolnych to problemy młodzieży trudnej. Do tych spraw zachowały się informacje Kuratorium Oświaty i Wychowania o przebiegu prac nad zapobieganiem przestępczości wśród młodzieży oraz dotyczące zadań w zakresie opieki nad dziećmi i młodzieżą sprawiającą trudności wychowawcze itp.²⁹

Jeżeli chodzi o źródła archiwalne do tematu kultury, to niewątpliwie bardzo interesujące materiały zawiera nowo przejęty zespół akt Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu z lat 1947 – 1989. Liczy on 624 j. a., w których odzwierciedlono działalność Biblioteki we Wrocławiu oraz podlegających jej bibliotek publicznych na Dolnym Śląsku. Akta zawierają sprawozdania z organizacji sieci bibliotek w województwie wrocławskim, kronikę działalności Powszechnej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu z lat 1946-1950, roczne sprawozdania z działalności bibliotek w poszczególnych miastach Dolnego Śląska (57 j. a.), sprawozdania i analizy w zakresie czytelnictwa (w tym w bibliotekach uzdrowskich i szpitalnych), analizy dotyczące poczytności książek itp. Liczne archiwalia odnoszą się do księgozbioru zgromadzonego w omawianej placówce. Są to księgi inwentarzowe z lat 1947- 1974, również księgi ubytków z lat 1948-1970 (około 60 j. a.). Kolejna grupa akt tejże Biblioteki dotyczy spraw popularyzacji zbiorów bibliotecznych i czytelnictwa. Zgromadzono tu materiały z realizacji konkursów i turniejów czytelniczych np. "Sławne Polki" (20 j. a.) oraz z obchodów imprez („Dni Książki i Prasy”). Odnajdziemy tu

²⁸ APWr., Urz. Woj. Wrocl. i M. Wrocl., sygn. 3/73-79.

²⁹ APWr., PWRN, XVII Kuratorium Okręgu Szkolnego 1952 - 1973, sygn. 2/1 - 579; Urz. Woj. Wrocl. i M. Wrocl., Kuratorium Oświaty i Wychowania 1975-1981, sygn. 4/1 - 928.

różne opracowania monograficzne, jak: „Lublin wczoraj i dziś”, „Moje wspomnienia Oława” oraz referaty, własne opracowania problemowe i materiały metodyczne Biblioteki³⁰.

Przedstawione powyżej uwagi o przejętych ostatnio przez AP we Wrocławiu nabytkach sygnalizują jedynie ogromne możliwości badawcze, ukryte w materiałach źródłowych z okresu powojennego, które znajdują się we wrocławskim Archiwum. Z uznaniem należy podkreślić, że akta te wnoszą znaczny wkład w stan wiedzy historycznej o Dolnym Śląsku.

---

³⁰ Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu 1947-1989, 1/1-624.